

Szendró Dénes GÖRGEY–EMLÉKHELYEK 1990-IG

Az 1949-es tavaszi hadjárat, s így az 1849. április 6-i isaszegi csata magyar fővezére, – a 200 éve, 1818. január 30-án született, és 98 éves korában, 1916. május 21-én elhunyt – Görgey Artúr tábornok az 1849. augusztus 13-án Világosnál történt fegyverletétel után hazánkban bűnbaknak lett kikiáltva. Pedig ő csak a lőszer nélkül maradt 30 ezer fős magyar sereget kívánta megkímélni a 200 ezer fős orosz haderő és a 90 ezer fős osztrák katonaság elleni hiábavaló küzdelemtől. A róla alkotott magyar közvélemény igazán csak a XX. század elejétől kezdett lassan megváltozni, amikor a tábornok katonai zsenialitása felfedezésre és nyilvánosságra került. Ez a tendencia 1945 után megszakadt, mivel a pártállam őt ismét árulónak bélyegezte, s csak az 1990-es rendszerváltás után került sor ismét az elismerésére. A korabeli fővárosi és országos újságokat és lapokat átnézve elmondható, hogy Görgey Artúr tábornok emlékének megörökítésében Isaszeg település élen járt.

Görgey tiszteletére időrendben a következő emlékhelyek létesültek hazánkban:

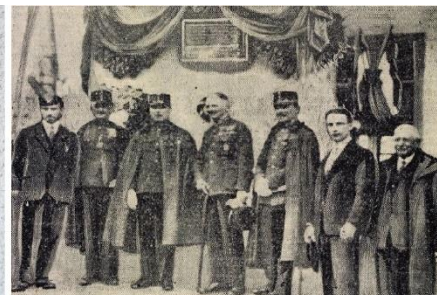
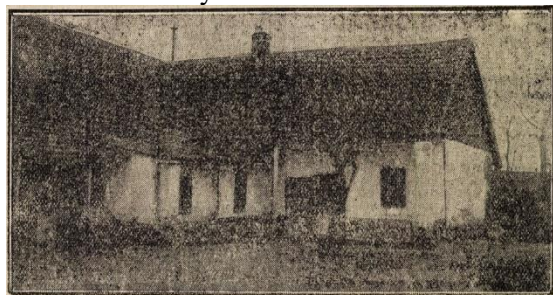
1903. május 31-én, pünkösd vasárnapján, Körmöcbányán, a Zólyomvölgyben öntöttvasból készült emlékoszlop került felállításra, melynek tetejére bronzból készült turulmadár került, talapzatára pedig a következő szöveget vésték: „Ezen az úton kelt át Körmöcbányáról Besztercebányára, 1849. január 24-ikének éjjelén, Görgei Artúr tábornok vezérsége s Aulich Lajos ezredes vezetése alatt hős honvédeink serege.” Szlovák nacionalisták a turulmadarat még 1914. előtt letörték, az oszlopot pedig 1919-ben ledöntötték.

1927. május 4-én, Budán, a János-szanatórium dolgozói emléktáblát helyeztek el a szanatórium falán annak megörökítésére, hogy Görgey Artúr tábornok, a honvédsereg fővezére, a szanatórium helyén lévő Remete-kocsmában rendezte be főhadiszállását az osztrákok által megszállt budai vár ostromakor, 1849. május 4-től 8-ig.

1927. október 28-án, Budán, a Zugligetben, az egykori Laszlovszky-majornál helyeztek el emléktáblát annak kapcsán, hogy Görgey Artúrnak, a budai várat ostromló sereg fővezérének május 6-tól 10-ig ott volt a főhadiszállása.

1929. május 31-én, Budán, a svábhegyi Diana út 25. szám alatt lévő Óravillának a kapuoszlopán – a magyar szabadságharc 80. évfordulója alkalmából – emléktáblán örökítették meg, hogy 1849. május 10-től 21-ig abban a házban volt a budai várat ostromló honvédsereg fővezérének, Görgey Artúr tábornoknak a főhadiszállása.

1933. június 18-án, vasárnap, Isaszegen, az országban negyedikként Görgei-emléktáblát lepleztek le a Menártovics-vendéglő falán, amely házban az 1930-as évek közepétől a község mozija is helyt kapott. A rossz állapotban lévő épületet 1982-ben lebontották. Helyére 1992-ben egy tornacsarnok épült, melynek homlokzatára az emléktábla áthelyezésre került.

Az akkori újságok beszámoltak az ünnepségről, a Magyarország és a Kis Újság pedig fotót is közölt a Görgei-emléktábla alatt álló díszvendégekről. Ezen balról jobbra dr. Szabó Gyula Ganzgyári főoktató, Szabó Károly nyugalmazott ezredes, a rokon Görgey Lajos tábornok, a Hadtörténelmi Levéltár igazgatójaként ünnepi beszédet mondó vitéz Aggházy Kamill ezredes, a miskolci 13. Görgey Artúr gyalogezred tisztikarát képviselő vitéz Boros Gyula alezredes, a rokon Görgey Adorján főmérnök, és Endre Zsigmond országgyűlési képviselő látható. A testnevelési felügyelőséget Szabó László altanácsnok képviselte. Jelen volt még vitéz dr. Endre László járási főszolgabíró és Isaszeg község előljárósága is. Közreműködött a Ganzgyári és az isaszegi dalárda. Az emléktáblát dr. Szabó Gyula főoktató adta át Vojt István községi bírónak gondozásra. A himnusz elhangzása után diszmenetben vonultak fel a Ganzgyári és az isaszegi leventék.

1933. június 24-én, Visegrádon, Görgey Artúr üdüléseinek színhelyén, a Salamon-toronytól a Nagyvillám felé vezető turistaúton található Görgey-bércnél lepleztek le egy emlékművet Zsitvay Tibor igazságügyminiszter és az általa vezetett turista szövetség kezdeményezésére. A kövekkel süveg-szerűen megerősített háromszög alakú homlokzat csúcsa alá helyezték el a Csiszér János szobrászművész által készített, kb. 25 cm átmérőjű, bronzból

készült reliefet (domborművet), amely Görgey öregkori arcát örökíti meg. Az alatta lévő emléktáblán az ünnepi beszédet is mondó Zsitvay Tibor következő verssorai olvashatók:

„Magányos bérc a zúgó rengetegben. Így állt soká, keményen, egymaga.
Villám, ha gyúlt a vádló fellegekben, dacolva fénylett büszke homloka.
Mélyébe szikla, cserfalomb a vállán, álmodta szentül maga igazát,
míg lassan-lassan színvalóra válván örök borostyán font rá koronát.”

1934. április 8-án, vasárnap, Isaszegen, az 1901-ben felavatott Honvédszobor talapzatának homlokzatára az országban elsőként került fel Görgey Artúr fővezér kőből készült domborművé mellképe (reliefje).

(Addig ugyanis a szobor talapzatának homlokzatán egy díszes keretben „Az isaszegi győzelmes csatában elesett hős honvédek emlékére” szövegű felirat szerepelt, három másik oldalán pedig a három magyar hadtestparancsnok, Aulich Lajos, Damjanich János és Klapka György tábornokok kőből készült domborművé mellképei voltak elhelyezve.)

Az egykori újságok megírták, hogy az isaszegi csata 85. évfordulója alkalmából rendezett dombormű-avató ünnepély zenés ébresztővel kezdődött. Dél előtt 10 órakor tábori mise volt a honvéd szobornál, amelyet Strizs József esperesplébános végzett nagy papi segédlettel. Mise alatt az egyházi énekeket a miskolci Görgey Artúr 13. honvéd gyalogezred zenekara kísérte. Az isaszegi és környékbeli dalárdák éneke után Csorna

Az isaszegi csata évfordulója. Az isaszegi csata 85. évfordulóján az isaszegi honvéd szoborművön elhelyezték Görgey Artúr domborművét, amelyet fényes ünnepély keretében lepleztek le. — Baloldali kép: vitéz Gömör Árpád ezredes beszéd kíséretében koszorút helyez el az emlékművön. Jobboldali kép: Az isaszegi honvédszobor, rajta a leplezett Görgey-emlék. (Eötvös felv.)

Lajos, Isaszeg község főjegyzője tartalmas beszédben üdvözölte a megjelenteket. Dr. Máthé Lajos miniszteri titkár, az isaszegi MOVE (Magyar Országos Véderő Egylet) csapatok parancsnoka tartotta meg ezután hazafias ünnepi beszédét. Ezt követően Kiss Lajos elszavalta vitéz Somogyváry Gyulának, a Magyar Telefonhírmondó és Rádió Rt. irodalmi igazgatójának, erre az alkalomra írt Görgey című költeményét. A koszorúknak a szobornál történt elhelyezése után vitéz dr. Endre László járási főszolgabíró és egyben a MOVE országos alelnöke nagyhatású záró beszédet mondott, melyben visszaillesztést vetett a 85 évvel azelőtt történetekre. Az ünnepségen Görgey tábornok rokonai is részt vettek, és vitéz Gömör Árpád ezredessel az élén nagy tiszti küldöttség képviselte a miskolci Görgey Artúr 13. számú honvéd gyalogezredet. A Görgey-relief felavatása délben

közös ebédrel ért véget, amelyen igen sokan vettek részt. A „Tolnai Világlapja” képes folyóirat két fotót közölt az eseményről.

1934. május 21-én, Miskolcon avatták fel Görgey Artúr mellszobrát. A mellszobor Sidló Ferenc alkotása. Az ünnepségre Vályi Nagy Géza költő Görgey címmel írt verset, melyet személyesen szavalt el. Az 1950-es évek elején a szobor eltűnt. 1997. november 7-én újra állították a szobrot a Herman Ottó Múzeum Képtárának bejárata mellett, ahol a mai napig is áll.

1935. május 21-én, a Budai Várban Görgey Artúr tábornok bronzból készült lovas szobrát leplezték le a Bástya sétány végénél, a Prímás bástyán. Az emlékmű ifj. Vastagh György alkotása volt. A szobrot a második világháborúban találat érte, bronzanyagát 1951-ben a Sztálin-szobor öntéséhez használták fel. Az eredeti szobor másolatát Marton László készítette el 1997-ben. Most a vár Fehérvári-bástyáján látható, az Országos Széchényi Könyvtár és a Dísz tér közelében.

Több Görgey-emlékmű tudomásom szerint az 1990-es rendszerváltásig az országban nem készült. Gondoljunk köszönettel azokra az isaszegi elődeinkre és kortársainkra egyaránt, akik élén jártak, illetve élén járnak az 1849-es szabadságharc emlékhelyeinek létesítésében, gondozásában és felújításában.